

Извештај
о спроведеној Анализи ефеката Предлога уредбе о расподели подстицаја за
очување и заштиту биолошке, предеоне и геолошке разноврсности у 2023. години

Природа као добро од општег интереса за Републику Србију ужива посебну заштиту а Законом о заштити природе уређује се заштита и очување природе, биолошке, геолошке и предеоне разноврсности као дела животне средине.

Заштита природе спроводи се нарочито: утврђивањем и проценом стања, појава и процеса у природи и пределу; успостављањем и утврђивањем заштићених природних добара и система праћења њихове заштите; спровођењем мера заштите природе и предела; утврђивањем услова и мера заштите природе и заштићених природних добара и предела у просторним и урбанистичким плановима, пројектној документацији, основама и програмима управљања природним ресурсима у рударству, енергетици, саобраћају, водопривреди, пољопривреди, шумарству, ловству, рибарству, туризму и другим делатностима од утицаја на природу; одрживим коришћењем природних ресурса и заштићених природних добара и контролом њиховог коришћења успостављањем система управљања природним ресурсима и заштићеним природним добрима; израдом извештаја о стању природе, доношењем и спровођењем стратегија, програма, акционих и санационих планова и планова управљања; ублажавањем штетних последица које су настале активностима у природи, коришћењем природних ресурса или природним катастрофама; повезивањем и усклађивањем националног система заштите природе са међународним системом заштите природе; подстицањем научног и стручног рада у области заштите природе; обавештавањем јавности о стању природе и учествовањем јавности у одлучивању о заштити природе; подстицањем и промоцијом заштите природе, развијањем свести о потреби заштите природе у процесу васпитања и образовања; укључивањем локалних заједница у праћење стања, заштиту и унапређење природе.

Тренутна површина заштићених подручја је 724.663 ха или 8,18% (21.4.2023. године) територије Републике Србије. У приложеној табели приказана је структура заштићених подручја по врстама која се налазе на територији 94 локалне самоуправе.

Табела 1. Структура заштићених подручја

Врста заштићених подручја	број	
национални паркови	5	Ђердап, Копаоник, Тара, Фрушка гора и Шар планина
паркови природе	6	Голија, Сићевачка клисура, Стара планина, Шарган-Мокра гора, Златибор и Радан
предели изузетних одлика	12	Долина Пчиње, Лептерија-Сокоград, Власина, Овчарско-кабларска клисура, Суботичка пешчара, Камена Гора, Озрен-Јадовник, Културни предео Тршић–Троноша, Аде и одсеци код Сланкамена, Маљен, Столови и Жељин

резервати природе	43	Венерина падина, Горње Подунавље, Делиблатска пешчара, Ковиљско-петроварадински рит, Обедска бара, Багремара, Багремара, Јелашничка клисура, Палевине, Клисура реке Милешевке, Јерма, Мала јасенова глава, Карађорђево, Клисура реке Трешњице, Увац, Слано Копово, Лудашко језеро, Селевењске пустаре, Пашњаци велике дропље, Царска бара, Ритови доњег Потисја, Гутавица, Краљевац, Тителски брег, Гоч-Гвоздац, Окањ бара, Сува планина, Пештерско поље, Брзанско моравиште, Ртањ, Осредак
споменици природе	28	Ковачевића пећина, Калемегдански рт, Тунелска пећина Прераст у кањону Замне, Бледерија, Прераст Шупља стена, Борачки крш, Тупижничка леденица, Пећински систем Самар, Долина потока Бигар, Парк Буковичке бање, Пребреза, Рипалка, Слапови Сопотнице, Стопића пећина, Дунавски парк, Клокочевац, Прераст у кањону Вратне, Промуклица, Рисовача, Ботаничка башта Јевремовац, Лазарев кањон, Ђавоља варош, Церјанска пећина, Лисине, Ресавска пећина, Врело Млаве, Крупајско врело, Хомољска потајница
строги резервати природе	6	Кукавица, Мустафа, Фељешана, Тесне Јаруге, Зеленика, Изнад Таталије
општа резерва природе	4	Данилова коса, Буково, Винатовача, Прокоп
Јеинице локалне самоуправе на чијој територији су успостављена заштићена подручја (I и II категорије)	94	Пећинци, Рума, Апатин, Сомбор, Одаци, Нови Бечеј (4), Алибунар, Вршац, Бела Црква, Ковин (2), Пожаревац, Суботица (3), Инђија (4), Тител (3), Чока, Кикинда, Нови Кнежевац, Нови Сад (3), Сремски Карловци (2), Зрењанин (4), Жабаљ, Сремска Митровица (2), Богатић, Бачка Паланка (3), Беочин, Ириг, Шид, Жагубица (3), Аранђеловац (2), Куршумлија (2), Деспотовац (2), Ниш (4), Бор, Бољевац (3), Ивањица, Краљево (3), Рашка (3), Нови Пазар, Сјеница (5), Љубовија, Бабушница, Чајетина (3), Пријепоље (3), Ужице (2), Бајина Башта (3), Куршумлија, Бојник, Лебане, Прокупље, Медвеђа, Бела Паланка (2), Гацин Хан, Нова Варош (2), Прибој (2), Крупањ, Чачак, Лучани, Тутин (2), Крушевац (2), Кнић, Сурдулица, Црна Трава, Бујановац, Трговиште, Зајечар, Књажевац (3), Пирот (3), Димитровград (2), Сокобања (3), Сврљиг, Босилеград, Владичин Хан, Мајданпек (3), Неготин (2), Бабушница, Кладово (2), Голубац, Рековац,

		Београд-Стари Град, Лозница, Брус, Бач, Кањижа, Косјерић, Краљево (2), Врњачка Бања, Ваљево, Горњи Милановац, Мионица, Пожега, Блаце, Трстеник, Ужице, Александровац.
--	--	---

Решења Предлога уредбе су у складу са:

Законом о заштити животне средине („Сл. гласник РС”, бр. 135/04, 36/09, 36/09 - др. закон, 72/09 - др. закон, 43/11 - одлука УС, 14/16, 76/18, 95/18 - др. закон и 95/18 - др. закон)

Законом о заштити природе („Службени гласник РС”, бр. 36/09, 88/10, 91/10 - исправка, 14/16, 95/18-др. закон и 71/21),

Просторним планом Републике Србије („Службени гласник РС”, број 88/10),

Националном стратегијом одрживог коришћења природних ресурса и добара („Службени гласник РС”, број 33/12),

Националним програмом заштите животне средине („Службени гласник РС”, број 12/10),

Националном стратегијом одрживог развоја („Службени гласник РС”, број 57/08),

Законом о планирању и изградњи („Службени гласник РС”, број 72/09, 81/2009 - испр., 64/2010 - одлука УС, 24/2011, 121/2012, 42/2013 - одлука УС, 50/2013 - одлука УС, 98/2013 - одлука УС, 132/2014, 145/2014, 83/2018, 31/2019, 37/2019 - др. закон, 9/2020 и 52/2021),

Законом о пољопривреди и руралном развоју („Службени гласник РС”, број 41/09),

Законом о сточарству („Службени гласник РС”, број 41/09),

Законом о заштити права оплемењивача биљних сорти („Службени гласник РС”, бр. 41/09 и 88/11),

Законом о генетички модификованим организмима („Службени гласник РС”, број 41/09),

Законом о шумама („Службени гласник РС”, број 30/10),

Законом о водама („Службени гласник РС”, број 30/10),

Законом о дивљачи и ловству („Службени гласник РС”, број 18/10),

Законом о туризму („Службени гласник РС”, бр. 36/09, 88/10 и 99/11),

Законом о културним добрима („Службени гласник РС”, бр. 71/94, 52/11-др.закон и 99/11-др.закон) и

Законом о регионалном развоју („Службени гласник РС”, бр. 51/09 и 30/10),

Република Србија је до сада потписала и ратификовала знатан број међународних споразума који су директно или индиректно везани за заштиту биолошког, геолошког и предеоног диверзитета: Конвенција о мочварама које су од међународног значаја, нарочито као станишта птица мочварица (Рамсарска конвенција, ратификована 1977. године), Конвенција о заштити светске културне и природне баштине (ратификована 1974. године), Конвенција о међународној трговини угроженим врстама дивље флоре и фауне (СИТЕС, ратификована 2002. године), Конвенција о биолошком диверзитету (ратификована 2001. године) и њен Протокол из Картагене (којем је приступљено 2006. године), Конвенција о очувању миграторних врста дивљих животиња (Бонска конвенција, ратификована 2007. године), Конвенција о очувању европске дивље флоре и фауне и природних станишта (Бернска конвенција, ратификована 2007. године) са Споразумом о очувању слепих мишева у Европи и Афричко-евроазијским споразумом о миграторним врстама птица мочварица као пратећим документима, Међународна конвенција за заштиту птица (ратификована 1973. године), Оквирна конвенција о

климатским променама (ратификована 1997. године) и њен Протокол из Кјотоа (ратификован 2007. године), Конвенција Уједињених нација о борби против дезертификације у земљама са тешком сушом и/или дезертификације, посебно у Африци (ратификована 2007. године), Конвенција о процени утицаја на животну средину у прекограничном контексту (ратификована 2007. године) и њен Протокол из Кијева о стратешкој процени утицаја на животну средину (ратификован 2010. године), Конвенција о заштити и коришћењу прекограничних вода и међународних језера (ратификована 2010. године), Конвенција о сарадњи за заштиту и одрживо коришћење реке Дунав (ратификована 2003. године), Оквирна конвенција о заштити и одрживом развоју Карпата (Карпатска конвенција, ратификована 2007. године), Међународни уговор о биљним генетичким ресурсима за храну и пољопривреду (потписан 1. октобра 2002. године) и Европска конвенција о пределу (ратификована маја 2011. године). Од великог значаја је и Конвенција о доступности информација, учешћу јавности у доношењу одлука и праву на правну заштиту у питањима животне средине (Архуска Конвенција, ратификована 2009. године), којом су дефинисани принципи транспарентности и укључивања јавности у процесе доношења одлука у области заштите животне средине.

У складу са процесом придруживања Републике Србије Европској унији, од нарочитог значаја су и документи Европске уније који обрађују питања заштите и управљања биолошким, геолошким и предеоним диверзитетом, у првом реду европска Директива о птицама (Directive 2009/147/EC of the European Parliament and of the Council of 30 November 2009 on the conservation of wild birds) и Директива о стаништима (Council Directive 92/43/EEC of 21 May 1992 on the conservation of natural habitats and of wild fauna and flora), у оквиру којих је дефинисано успостављање мреже НАТУРА 2000.

Националном стратегијом одрживог коришћења природних ресурса и добара, дефинисан је основни циљ који је усмерна на обезбеђивању услова за одрживо коришћење природних ресурса и добара, стварањем основе за постављање планова, програма и основа за сваки појединачни природни ресурс или добро.

Националним програмом заштите животне средине дефинисана су основна начела: начело одрживог развоја, начело очувања природних вредности, начело превенције и предострожности и др.

Одрживи развој је развој који задовољава потребе садашње генерације без угрожавања потреба будућих генерација за живот у оквиру капацитета животне Утврђивање методологије и платформе пројекта за израду Програма Прикупљање и анализа података Идентификација и груписање проблема Генерисање циљева политике Одређивање приоритетних и специфичних циљева Израда Националног програма Утврђивање сета активности и мера Припрема финансијског плана Припрема плана имплементације Израда Акционог плана Имплементација, надзор и процена Реформа политике и институција Процена трошкова и могућности 8 средине. То подразумева да је одрживи развој усклађени систем техникотехнолошких, економских и друштвених активности у укупном развоју у којем се на принципима економичности и разумности користе природне и створене вредности Републике Србије са циљем да се сачува и унапреди квалитет животне средине за садашње и будуће генерације. Природне вредности користе се под условима и на начин којима се обезбеђује очување вредности геодиверзитета, биодиверзитета, заштићених природних добара и предела. Начело предострожности промовише избегавање активности које представљају опасност по животну средину или здравље људи. Свака активност мора бити планирана и спроведена на начин да: проузрокује најмању могућу промену у животној средини, представља најмањи ризик по животну средину и здравље људи, смањи оптерећење простора и потрошњу сировина и енергије у изградњи, производњи, дистрибуцији и употреби,

укључи могућност рециклаже, спречи или ограничи утицај на животну средину на самом извору загађивања.

Основни циљ заштите и одрживог коришћења природног наслеђа је: очување и унапређење биолошке разноврсности, вредности геонаслеђа и предела, развој јавних функција заштићених подручја, првенствено у области научно-истраживачког и образовног рада, културе, спорта и рекреације, одрживи развој заштићених подручја и остварење добробити локалних заједница кроз планско, контролисано и ограничено коришћење природних ресурса и простора као грађевинске категорије, развој туризма и пољопривреде и повезивање и усклађивање националног са међународним системом заштите природе.

Према оцени Министарства заштите животне средине, као предлагача Уредбе о распореду и коришћењу средстава за субвенционисање заштићених природних добара од националног интереса у 2023. години, није потребно спроводити анализу ефеката, у складу са чланом 41. став 3., а у вези са чланом 37. став 3. Закона о планском систему Републике Србије („Службени гласник РС”, број 30/18). Предлогом Уредбе, чије су измене у односу на претходне године минималне, не мења се начин остваривања права, обавеза и правних интереса управљача заштићених природних добара од националног интереса.

Наиме, прописане су намене¹ односно послови и трошкови управљача заштићених подручја који се могу финансирати из средстава буџета Републике Србије, аутономне покрајине, односно јединице локалне самоуправе; накнада за коришћење заштићеног подручја, прихода остварених у обављању делатности и управљања заштићеним подручјем, средстава обезбеђених за реализацију програма, планова и пројеката у области заштите природе, донација, поклона и помоћи и других извора. Претходно наведена средства субвенција утврђена Законом о буџету Републике Србије, користе се за суфинансирање заштићених подручја од националног интереса којих има 94, а у процедури је још 5 предлога уредби о проглашењу нових заштићених подручја.

Актом о проглашењу заштићеног подручја, утврђује се управљач коме је поверено чување, одржавање и презентација заштићеног подручја, као основни задатак у функцији заштите тог подручја. Управљач може бити правно лице, предузетник, а у изузетним случајевима и физичко лице. Од укупно 46 управљача, седам је основала Република Србија (пет јавних предузећа за заштиту и развој националних паркова и два друштва с ограниченом одговорношћу за управљање заштићеним подручјима) са основном делатности ботаничких и зоолошких вртова, заштита природних вредности која подразумева и управљање заштићеним подручјима, док су делатности осталих управљача разнолике, па за обављање поверених послова могу користити средства субвенција. Управљање заштићеним подручјем је посао од општег интереса.

Средства буџета² (субвенције) се првенствено користе за финансирање радова и трошкова за намене наведене у том члану и намењена су искључиво управљачу заштићеног подручја за јасно дефинисане намене. Управљачи су обавезни, на основу Закона о заштити природе и Правилника о условима које мора да испуњава управљач заштићеног подручја³ да за обављање наведених послова имају организовану Службу заштите, унапређења, промовисања и одрживог развоја заштићеног подручја и Чуварску службу. С обзиром да се ради о повереним пословима од општег интереса потребно је да се ти послови финансирају у складу са наведеним чланом 69. Закона о заштити природе, односно да се средства буџета првенствено користе за финансирање радова и

¹ Члан 69. став 3. Закона о заштити природе („Службени гласник РС”, бр. 36/09, 88/10, 91/10-исправка, 14/16, 95/18-др. закон и 71/21)

² Члан 69. став 3. Закона о заштити природе

³ „Службени гласник РС”, број 85/09

трошкова за обављање послова управљања. Поред тога, управљач често ангажује и друге запослене и средства са којима располаже по основу бављења и другим делатностима, а која може да употреби за намене из Уредбе. У супротном, управљачи би били принуђени да ангажују трећа лица, односно ресурсе и добра набављају на тржишту, чиме се реализација уговорених послова покупује и продужава.

Уредбом о распореду и коришћењу средстава за субвенционисање заштићених природних добара од националног интереса у 2023. години утврђени су распоред, услови и начин коришћења средстава за субвенционисање заштићених природних добара од националног интереса (у даљем тексту: субвенције) која су одређена Законом о буџету Републике Србије за 2023. годину⁴ на Разделу 25 - Министарства заштите животне средине, Глава 25.0 – Министарство заштите животне средине, Програм 0405 – Заштита природе и климатске промене, Функција 560 – Заштита животне средине неklasификована на другом месту, Програмска активност 0002 – Подстицаји за програме управљања заштићеним природним добрима од националног интереса, Економска класификација 451 – Субвенције јавним нефинансијским предузећима и организацијама у укупном износу од 355.000.000,00 динара.

Средстава за субвенционисање заштићених природних добара од националног интереса у 2022. години распоређена су у укупном износу од 315.000.000,00 динара од буџетом опредељених 315.000.000,00 динара. Комисија, именована Решењем министра, извршила је разматрање захтева за доделу средстава за субвенционисање заштићених природних добара од националног интереса која су одређена Законом о буџету РС за 2022. годину⁵ и то у месецу марту 2022. године. У месецу марту 2022. године потписано је 43 уговора са управљачима 86 заштићених подручја. Сва средства за која су потписани уговори су распоређена и уплата уговорених средстава на рачун управљача је извршена у складу са уговорима. Управљачи су у обавези да до 31. јануара 2023. године доставе Министарству у писаном облику коначни извештај о извршењу послова дефинисаних уговорима. У спровођењу уговора, посебних проблема није било, имајући у виду да се ради о управљачима заштићених подручја који су у највећој мери одговорни и свесни својих обавеза и одговорности при обављању поверених послова у заштити природе.

Средства потребна за спровођење ове уредбе у 2023. години обезбеђена су Законом о буџету Републике Србије за 2023. годину⁶ у износу од 355.000.000,00 динара на Разделу 25 – Министарство заштите животне средине, Глава 25.0 – Министарство заштите животне средине, Програм 0405 – Заштита природе и климатске промене, Функција 560 – Заштита животне средине неklasификована на другом месту, Програмска активност 0002 – Подстицаји за програме управљања заштићеним природним добрима од националног интереса, Економска класификација 451 – Субвенције јавним нефинансијским предузећима и организацијама обезбеђена су средства са спровођење овог акта. Право на коришћење субвенција имају управљачи националних паркова и заштићених подручја проглашених актом Владе. Субвенције се додељују управљачима на основу програма управљања заштићеног подручја на који је Министарство дало сагласност у складу са законом.

Изузетно, због поремећаја у пословању Јавног предузећа „Национални парк Шар планина”, а имајући у виду да се рад запослених у Националном парку, до насилне обуставе рада, сводио на управљање и чување подручја парка, да могућности за остваривање прихода из других делатности на овом подручју није било, запослени су

⁴ „Службени гласник РС”, број 138/22

⁵ „Службени гласник РС”, број 110/21 и 125/22

⁶ „Службени гласник РС”, број 138/22

послове заштите, односно послове у оквиру реализације Плана управљања националним парком обављали под врло тешким условима, и без могућности да зараде примају из других извора. Након насилне обуставе рада од стране институција косовског система октобра 2015. године, запосленима је ускраћено право да обављају своје радне обавезе. Из тог разлога посебно је дефинисана тачка „б) за зараде запослених у Јавном предузећу „Национални парк Шар планина”, на исти начин како је дефинисано Уредбом о распореду и коришћењу средстава за субвенционисање заштићених природних добара од националног интереса у 2022. години⁷, тако што је намена исплате трошкова зарада и заосталих пореза и доприноса запосленима у Јавном предузећу „Национални парк Шар планина”.

Током израде Предлога уредбе о распореду и коришћењу средстава за субвенционисање заштићених природних добара од националног интереса у 2023. години, нису спроведене консултације у складу са чланом 40. Уредбе о методологији управљања јавним политикама, анализи ефеката јавних политика и прописа и садржају појединачних докумената јавних политика.⁸

Уредбом о расподели подстицаја за очување и заштиту биолошке, предеоне и геолошке разноврсности у 2023. години утврђују се распоред, услови и начин коришћења средстава за очување и заштиту биолошке, предеоне и геолошке разноврсности, за јединице локалне самоуправе на чијој територији су успостављена заштићена природна добра од националног интереса а које су проглашена актом Владе.

Подстицаји који су предмет ове уредбе су намењени искључиво локалним самоуправама за инфраструктурне пројекте (изградњу водовodne мреже, изградњу канализационе мреже, путну инфраструктуру, решавање проблема појединачних и групних септичких јама; изградња објеката за евакуацију и пречишћавање отпадних вода), изградњу објеката у функцији очувања и унапређења културног наслеђа и агробиодиверзитета; израду и спровођење пројеката уређења простора и коришћења обновљивих извора енергије, изградњу центара за посетиоце и успостављање инфо пунктова; изградњу објеката и уређење простора за заснивање и одржавање популација старих раса и сорти домаћих животиња и биљних култура пејзажно уређење односно уређење парк шума, паркова, дрвореда и зелених површина и друго, успостављање мреже локалних удружења (као што су удружење жена, удружење произвођача локалних производа и слично), одржавање манифестација (развој локалних удружења и њихова промоција, одржавање сајмова и учешће на сајмовима, формирање и промоција етно поставки), уређење спелеолошких објеката, бицикличких и пешачких стаза, промоција гео туризма, подстицај брендирања локалних производа, традиционалне делатности и стари занати (развој традиционалне-органске пољопривредне производње, рукотворина, локалних производа,...), јачањање административних капацитета геопарка и резервата биосфере (обука менџмента геопарка и резервата биосфере, успостављање центара за посетиоце); обука и едукација локалног становништва; обележавање објеката геонаслеђа, биодиверзитета и објеката културноисторијског наслеђа; обнављање објеката народног градитељства и слично.

Учешће подстицаја у предрачунској вредности програма и пројеката, може износити до 80%.

Подстицаји из ове уредбе, у укупном износу од 45.000.000,00 динара, односе се на финансирање радова и других трошкова, дефинисаним Законом о заштити природе⁹

⁷ „Службени гласник РС”, број 27/22

⁸ „Службени гласник РС”, број 8/19

⁹ („Службени гласник РС”, бр. 36/09, 88/10, 91/10 – исправка, 14/16, 95/18-др. закон и 71/21)

и овом уредбом, као и вредност употребљених сопствених ресурса и добара, за период од 1. јануара до 31. децембра 2023. године.

Такође, чланом 54. Закона о заштити природе, Законом о националним парковима¹⁰ и уредбама о проглашењу заштићених подручја прописане су обавезе управљача које се односе на План управљања и годишњи програм управљања заштићеним подручјем. На план управљања националним парком сагласност даје Влада по претходно прибављеним мишљењима надлежних министарстава. На план управљања заштићеним подручјем које је проглашено актом Владе сагласност даје Министарство, по претходно прибављеним мишљењима надлежних министарстава. На план управљања заштићеним подручјем које је проглашено актом надлежног органа аутономне покрајине, односно надлежног органа јединице локалне самоуправе сагласност даје орган надлежан за послове заштите животне средине аутономне покрајине, односно јединице локалне самоуправе по претходно прибављеном мишљењу завода.

Напомињемо, да у је поступку добијања сагласности на предлог плана управљања заштићеним подручјем управљач дужан да обавести јавност. Обавештавање јавности подразумева јавни увид у предложени план који организује и спроводи управљач заштићеног подручја и траје 30 дана.

Планови управљања остварују се годишњим програмима управљања, на које сагласност даје Министарство, орган надлежан за послове заштите животне средине аутономне покрајине, односно јединице локалне самоуправе. Годишњи програм управљања за наредну годину управљач доставља надлежном органу до 15. новембра текуће године. Извештај о остваривању годишњег програма за претходну годину управљач доставља надлежном органу до 15. децембра текуће године, годишњи програм управљања за наредну годину управљач доставља надлежном органу до 15. новембра текуће године, а извештај о остваривању плана управљања из члана 52. овог закона најкасније 60 дана пре истека периода за који је план донет.

Прописано¹¹ је да се организација, коришћење, уређење простора и изградња објеката на заштићеном подручју врши се на основу просторног плана подручја посебне намене односно урбанистичког плана који мора бити у складу са актом о проглашењу заштићеног подручја и планом управљања заштићеним подручјем као и да надлежни орган за израду плана, дужан је да прибави услове заштите природе.

Чланом 57. Закона о заштити природе („Службени гласник РС”, бр. 36/09, 88/10, 91/10-исправка, 14/16, 95/18-др. закон и 71/21) прописано је да Влада може дозволити радове и активности, односно пројекте на заштићеном подручју, посебно из области енергетике, саобраћајне инфраструктуре, водопривреде, пољопривреде, туризма, спорта, рударства и заштите природе и животне средине чије је извођење забрањено прописаним режимима заштите, уколико се ради о пројектима од општег интереса и националног значаја.

Прописано¹² је да се у буџету Републике Србије обезбеђују подстицајна средства за очување и заштиту биолошке, предеоне и геолошке разноврсности, за јединице локалне самоуправе на чијој територији се успоставља подручје које је проглашено актом Владе, у циљу развоја оних делатности које погодују очувању заштићеног подручја, односно очувању и целовитости еколошки значајног подручја.

Проблем управљања заштићеним подручјима је резултат недовољно развијене или непостојеће комуналне инфраструктуре (водоводне и канализационе мреже,

¹⁰ „Службени гласник РС”, број 84/15 и 95/18 - др. закон

¹¹ Чланом 55. Закона о заштити природе („Службени гласник РС”, бр. 36/09, 88/10, 91/10-исправка, 14/16, 95/18-др. закон и 71/21

¹² Чланом 108. став 1. Закона о заштити природе

појединачне и групне септичке јаме; објеката за пречишћавање отпадних вода и др.), недовољно или стихијско коришћења обновљивих извора енергије, непостојање центара за посетиоце и инфо пунктова, неразвијеност пољопривредних газдинстава и реинтродукција одржавања популације старих раса и сорти домаћих животиња и биљних култура, непостојање мреже локалних удружења и друго, као и неадекватних привредних активности и непланске изградње унутар заштићених подручја. Такође треба имати у виду негативне утицаје привредних активности и уношење алохтоних и инвазивних врста на укупно стање биодиверзитета, станишта природних реткости и угроженох врста и предела у заштићеним природним добрима, као и у целој Републици Србији. Негативне последице неконтроловане антропогене активности се посебно одражавају на стање шумских екосистема и посебно осетљивих екосистема (влажна и мочварна станишта, степе и шумостепе, пешчаре, континенталне слатине, високо планинска станишта и др) односно узрокују губитак биодиверзитета: 600 биљних врста и 270 животињских у категорији угрожених врста, и угрожавају рефугијална станишта реликтних и ендемичних врста и животних заједница. Управљање шумским ресурсима (где спада сеча и сакупљање биљака, лековитог биља и гљива) превасходно је усредсређено на економску добит, уз занемаривање очувања структуре и процеса шумских станишта. Контрола увођења инвазивних врста није на одговарајућем нивоу и доводи до притиска на аутохтоне врсте и станишта.

Подстицаји који су предмет ове уредбе су намењени искључиво локалним самоуправама за инфраструктурне пројекте (изградњу водоводне мреже, изградњу канализационе мреже, путну инфраструктуру, решавање проблема појединачних и групних септичких јама; изградња објеката за евакуацију и пречишћавање отпадних вода), изградњу објеката у функцији очувања и унапређења културног наслеђа и агробиодиверзитета; израду и спровођење пројеката уређења простора и коришћења обновљивих извора енергије, изградњу центара за посетиоце и успостављање инфо пунктова; изградњу објеката и уређење простора за заснивање и одржавање популација старих раса и сорти домаћих животиња и биљних култура, пејзажно уређење односно уређење парк шума, паркова, дрвореда и зелених површина и друго, успостављање мреже локалних удружења (као што су удружење жена, удружење произвођача локалних производа и слично), одржавање манифестација (развој локалних удружења и њихова промоција, одржавање сајмова и учешће на сајмовима, формирање и промоција етно поставки), уређење спелеолошких објеката, бицикличких и пешачких стаза, промоција гео туризма, подстицај брендирања локалних производа, традиционалне делатности и стари занати (развој традиционалне-органске пољопривредне производње, рукотворина, локалних производа,...), јачањање административних капацитета геопарка и резервата биосфере (обука менаџмента геопарка и резервата биосфере, успостављање центара за посетиоце); обука и едукација локалног становништва; обележавање објеката геонаслеђа, биодиверзитета и објеката културноисторијског наслеђа; обнављање објеката народног градитељства и слично.

Реализација Уредбе о расподели подстицаја за очување и заштиту биолошке, предеоне и геолошке разноврсности у 2023. години знатно ће допринети заштити животне средине и очувању и заштити биолошке, предеоне и геолошке разноврсности, за јединице локалне самоуправе на чијој територији су успостављена подручја које су проглашена актом Владе, у циљу развоја оних делатности које погодују очувању заштићеног подручја, односно очувању и целовитости еколошки значајног подручја. Поред наведено посебна пажња је посвећена социо-економском развоју руралних подручја и локалног становништва, промоцији локалних производа, формирању пољопривредних газдинастава и удружења у циљу пружања екосистемских услуга. Екосистемске услуге се групишу у четири групе услуга и то: услуге снабдевања (вода,

храна и медицински ресурси-различите врсте биљака и гљива које обезбеђују лекове за многе здравствене тегобе), услуге регулисања (одржавање квалитета ваздуха и земљишта, спречавање поплава, контрола болести или опрашивање воћа и поврћа), услуге подршке (очување разноврсности дивљих врста биљака и животиња и обезбеђивање животног простора за њихов живот) и услуге културног значаја (укључују естетску вредност природе, инспирацију и духовно искуство везано за природно окружење, и разматрају могућности за развој туризма и рекреације). Посебна пажња је усмерена на лица са посебним потребама уређењем стаза и едукативних програма у складу са њиховим потребама.

Чланом 67. Закона о заштити природе прописано је да „Заштићеним подручјем управља правно лице- управљач, које испуњава стручне, кадровске и организационе услове за обављање послова очувања, унапређења, промовисања природних и других вредности и одрживог коришћења заштићеног подручја.”. Изабрана опција утиче на одговорност и транспарентност рада јавне управе јер сагласност на План управљања који доноси управљач на период од десет година, Годишњи програм управљања, Правилник о унутрашњем реду и чувању заштићеног подручја и друга управљачка документа даје Министарство надлежно за послове заштите природе. С тим у вези, за активности које ће бити спровођене током примене Уредбе о расподели подстицаја за очување и заштиту биолошке, предеоне и геолошке разноврсности у 2023. години постоје потребни капацитети и не уводе се организационе, управљачке или институционалне промене.